

(Z) VOORWOORD

Dit is de samenvatting ter voorbereiding van de enige toets die we hebben deze module. Dit gaat over de eerste wereldoorlog, dus de aanleidingen en het verloop van de oorlog. Daarnaast over de gevolgen van deze oorlog en om af te sluiten de beurscrash in de jaren 1920. **Dit is niet de samenvatting voor het examen, de samenvatting voor het examen komt later online.**

(Y) FOUTJE?

Het kan zijn dat je hierin een foutje vindt. Net zoals je soms fouten in boeken vindt. Als je een fout vindt meld het mij dan via Smartschool als het ernstig genoeg is. Voor geschiedenis geldt:

FOUT VAN DE 0<sup>DE</sup> GRAAD: Spellingsfout, elke niet-relevante fout = niet melden, laat maar staan.

'FOUT' VAN DE 1<sup>STE</sup> GRAAD: Begrip vaag maar juist uitgelegd, kan beter uitgelegd worden = melden.

→ **Als je een fout van de 1<sup>ste</sup> graad opmerkt en je naam is Thijs Costers, hoef je het niet te melden aangezien de hele samenvatting anders fout zou zijn. 😊**

FOUT VAN DE 2<sup>DE</sup> GRAAD: Begrip verkeerd uitgelegd = zeker melden, wordt zeker aangepast.

(X) INHOUDSTAFEL

Zie volgende pagina.

## Inhoud

1) De Grote Oorlog (WOI).....	4
1.1) Inleiding in WOI.....	4
1.1.1) Aanleiding en intrede van de VS .....	4
1.1.2) Verschillen met voorgaande oorlogen.....	4
1.1.3) Korte inleiding in het verloop van WOI.....	4
1.1.4) Einde van WOI.....	4
1.1.5) Impact van de Grote Oorlog.....	4
1.2) Aanleiding en achtergronden van WOI.....	4
1.2.1) Politieke onstabiliteit en gewapende vrede in Europa .....	4
1.2.2) Aanleiding van WOI.....	5
1.3) Verloop van WOI .....	6
1.3.1) Regionaal conflict wordt een wereldoorlog.....	6
1.3.2) Verloop van WOI .....	6
1.3.3) Hoe was de ‘Grote Oorlog’ zo anders? .....	6
1.4) Het einde van WOI .....	7
1.4.1) Basis vredesverdragen .....	7
1.4.2) Resultaten vredesverdragen .....	7
1.4.3) De Volkenbond: de voorloper van de VN.....	7
1.5) België: een klein land in de Grote Oorlog .....	8
1.6) Meerkeuzevragen WOI: heb ik alles begrepen? .....	8
1.7) Oplossingen meerkeuzevragen WOI.....	9
2) Het interbellum: tussen WOI en WOII .....	10
2.1) Nooit meer oorlog: gevolgen van WOI .....	10
2.1.1) Enkele gevolgen .....	10
2.1.2) VS-president Wilson to the rescue! At least he tried.....	10
2.1.3) Territoriale gevolgen WOI.....	10
2.1.4) Economische gevolgen voor Europa .....	10
2.1.5) Economische gevolgen voor Duitsland .....	11
2.1.6) Politieke gevolgen op mondiaal niveau .....	12
2.1.7) Culturele gevolgen .....	12
2.1.8) Meerkeuzevragen gevolgen WOI: Alles begrepen? .....	12
2.1.9) Oplossingen meerkeuzevragen gevolgen WOI .....	12
2.2) Kapitalisme in crisis: Keynes to the rescue! .....	13
2.2.1) Van de gay twenties naar de crisis thirties. ....	13
2.2.2) Van de crisis thirties naar de Keynesiaanse economie .....	14

2.2.3) De gewijzigde verhouding economie/politiek .....	14
2.2.4) Meerkeuzevraag kapitalisme in crisis .....	14
2.2.5) Oplossing van de meerkeuzevraag.....	14

# 1) De Groote Oorlog (WOI)

\*In 1914 begon een oorlog die de wereld nog nooit voordien had meegemaakt, de eerste wereldoorlog.

## 1.1) Inleiding in WOI

### 1.1.1) Aanleiding en intrede van de VS

- \*Aanleiding: 28 juni 1914 --> **Oostenrijks-Hongaarse prins Franz-Ferdinand vermoord** door een Scandinavische nationalist --> WOI brak uit dankzij inmenging van bondgenoten (zie later).
  - **Geallieerden** (FR, ENG en RU) tegen de **centralen** (DE, O-H, IT), **kolonies vochten verplicht mee**.
    - We spreken pas van een WO wanneer de VS hun intrede doen in 1917.

### 1.1.2) Verschillen met voorgaande oorlogen

- \*Legers van ongeziene grootte werden gemobiliseerd --> gewone man opgeroepen om te vechten.
  - > Dodental liep hoog op: vooral soldatenslachtoffers --> 1/5 soldaten stierven
    - > Burgerslachtoffers, waren in tegenstelling tot WOII, beperkt.
  - > **Vrouwen** aangemoedigd te **werken** in wapenfabrieken (vrouwenemancipatie!).
- \*Toegenomen wetenschappelijke kennis --> gebruikt voor wapens en technologieën (telegraaf ...)
- \*Economie omgevormd tot **oorlogseconomie**.
- \*Oorlog was **overal voelbaar** in **elke laag van de maatschappij** (hongerschaarste, zie later).

### 1.1.3) Korte inleiding in het verloop van WOI

- \*Van een **bewegingsoorlog** naar een meer defensieve **loopgravenoorlog**.
  - Vijanden wachtten de aanval af, soms probeerde men enkele meters te winnen in hun loopgraven. Bij zulke offensieven (#attacks) kon het dodental zeer hoog oplopen.
  - Soldaten begonnen meer en meer waanzin in te zien van oorlog.
    - Rusland: opstand tegen militaire bevelhebbers --> genoodzaakte terugtrekking uit oorlog (overgave) getekend in het vredesverdrag van Brest-Litovsk.

### 1.1.4) Einde van WOI

- \*WOI eindigde met een de overgave van de centralen op 11 november 1918.

### 1.1.5) Impact van de Groote Oorlog

- \*10 miljoen doden (vooral soldaten), Europa volledig verwoest, internationale relaties veranderd.
- \*Geografisch: rijken ontbonden --> Oostenrijk-Hongarije (O-H) ontbonden in O en H.
- \*Men geloofde niet meer in wetenschappelijke vooruitgang in 1918, wetenschap = wapens = slecht.
- \*Centralen kregen harde vredesverdragen, vooral Duitsland:
  - Grondgebied afstaan
  - Schuld van WOI dragen
  - Toren hoge herstelbetalingen

Frankrijk besliste vooral over deze sancties, het **revanchisme** van Frankrijk kwam tot uiting. Deze harde sancties zijn de voedingsbodem voor Hitler en WOII.

## 1.2) Aanleiding en achtergronden van WOI

### 1.2.1) Politieke onstabieleit en gewapende vrede in Europa

- \*Na 1870 heerste er politieke onstabieleit in Europa:

- **Hypernationalisme**: agressief nationalisme in elk land.
- **Imperialisme**: streven naar machts- en gebiedsuitbreiding
- **Chauvinisme**: overdreven **vaderslandsliefde** (Het Vlaamsche Rijk, Türkiye n. 1, Marokko!!!)
- **Militarisme**: Geweld werd als normaal ervaren.

\*Tussen 1870 en 1914 kenden we een tijdperk van **gewapende vrede**:

- **Allianties**: Centralen (Triple Alliantie) = O-H, IT en DE.  
Geallieerden (Triple Entente) = FR, GB, DE

Allianties konden **op elkaars steun rekenen tijdens een conflict**.

- **Herbewapening**: invoeren dienstplicht, opbouw marines, aanmaak wapens
- **Propaganda**: volk overtuigen dat **oorlog = noodzaak**

## 1.2.2) Aanleiding van WOI

\*Elke grootmacht wilde de **Balkan veroveren** = ketel die WOI deed ontploffen.

- Balkan = strategisch gelegen regio --> lappendeken van etnische volkeren en godsdiensten  
--> 14<sup>de</sup>-15<sup>de</sup> eeuw = Balkan werd onderdeel van het Ottomaans Rijk.

\*Ottomaans rijk verslapte in de 19<sup>de</sup> eeuw terwijl het nationalisme elders begon te stijgen.

- Grootmachten wilden steeds meer invloed hebben op de Balkan (Rusland moedigde panslavisme aan, O-H annexeerde Bosnië, FR, DE en ENG kregen ook interesse in de Balkan)
- Dit allemaal leidde tot **2 balkanoorlogen in 1912-1913**.

\*28 juni 1914: emmer is vol --> O-H'se **troonopvolger Frans Ferdinand vermoord** door Servische nationalist --> O-H geeft Servië een onmogelijk ultimatum dat ze binnen een maand moeten accepteren om de oorlog te vermijden.

- O-H verklaart Servië 1 maand later de oorlog, Duitsland bereidt zich voor als bondgenoot van O-H  
--> Rusland mobiliseert zijn troepen om Servië te ondersteunen als bondgenoot.  
--> **Een Europese oorlog was begonnen. Domino-effect: één land verklaart oorlog maar alle bondgenoten geraken er dus mee betrokken. Zie ook educatieve meme hieronder.**



## 1.3) Verloop van WOI

### 1.3.1) Regionaal conflict wordt een wereldoorlog

\*Hoe hebben we het zo ver kunnen laten komen?

- 1) **Bondgenootschappen** in Europa: regionaal conflict wordt Europees conflict.
- 2) **Nabije Oosten**: **geallieerden** (FR, ENG, RU) steunen Arabisch nationalisme tegen Ottomanen.
- 3) **Kolonies**: verplicht meevechten met geallieerden
- 4) **Intrede van de VS in 1917**
  - > Een regionaal conflict breidde zich stapsgewijs uit tot een wereldoorlog.

### 1.3.2) Verloop van WOI

#### 1.3.2.1) Van een bewegingsoorlog naar een loopgravenoorlog

\*We situeren ons in het **begin van WOI**, tussen 4 augustus en december 1914:

- > **Von-Schlieffen-plan**: Duitsland wilde oorlog op twee fronten vermijden door via België en Luxemburg Frankrijk aan te vallen (als middageten) en nadien Rusland te veroveren (als diner).
- > **België was verplicht neutraal, dus weigerde het de Duitse ultimatum om vrij te passeren door het land. De Belgische troepen hebben zich verzet tegen de Duitsers.**
- > Westelijk front: Verzet Belgen + Russische inval Oost-Pruisen --> Von-Schlieffenplan viel in 't water
- > Geallieerden konden twee offensieven doorbreken, de oorlog werd een loopgravenoorlog, de landen begonnen zich meer defensief op te stellen.

#### 1.3.2.2) Uitputtingsstrategie en de loopgravenoorlog

\*We situeren ons in 1915 tot het einde van de wereldoorlog in 1918:

- > Vijanden zaten enkele meters van elkaar weg in loopgraven. Om enkele meters terrein te winnen werden vele soldatenlevens opgeofferd. Beide kampen (Britten en Duitsers) hebben geprobeerd via een offensief vijandelijke linies te doorbreken maar dit leverde weinig op.

#### 1.3.2.3) De VS komt erin, Rusland gaat eruit

- > **1917: De VS doet zijn intrede in de oorlog, hoe en waarom?**
  - 1) Amerikaanse boten slachtoffer van Duitse duikboten --> aanvoer geallieerden afsnijden.
  - 2) Duitsers proberen Mexico tegen America op te zetten.
    - Oorlogsverklaring VS aan Duitsland
- > **3 maart 1918: vrede van Brest-Litovsk (Rusland trekt zich uit de oorlog)**
  - > Russische soldaten gedemoraliseerd --> opstanden tegen tsaar (leider) in 1917 --> communisten raken aan de macht --> vroegtijdige overgave + vrede met Duitsland

#### 1.3.2.4) De centralen storten ineen: 11/11/1918

- \*O-H: valt uit elkaar dankzij nationaliteitsprobleem en voerde een uitzichtloze strijd in de Balkan.
- \*Ottomanen/Turken: Gedwongen door ENG, gaf zich over.
- \*DE: Bondgenoten hadden al opgegeven, interne problemen (communisme), geallieerden hadden groot offensief gewonnen --> Duitsland moest zich overgeven.

### 1.3.3) Hoe was de 'Groote Oorlog' zo anders?

\*Het was de eerste **moderne oorlog**:

- Nieuwe wapens, technieken en uniformen, 19<sup>de</sup>-eeuwse oorlogstechniek onbruikbaar.
- > Wapens: tanks, mitrailleur, oorlogsgassen, bommenwerpers ...

- > Technieken: sonar, telegraaflijnen ...
- > Uniformen: kakigroen en stalen helm ingevoerd
- > Transport: via spoorwegen en vrachtwagens.

\*Het was de eerste **totale oorlog**:

- Geleide oorlogseconomie, oorlogspropaganda, oorlog was overal voelbaar.
  - > Geleide oorlogseconomie: Heel de economie ten dienste v/d oorlog en bewapening, overheid leidde dit strikt.
  - > Vrouwen moesten werken in wapenfabrieken (vrouwen werken? Vrouwenemancipatie)
- > Oorlogspropaganda: reclame maken om mannen te stimuleren om te vechten.
  - > Nieuwe uitvindingen: cinematografie, fotografie hiervoor uitstekend.
- > Overal voelbaar: Beperkte invoer voedsel en grondstoffen --> schaarste en hoge prijzen
  - > Hongerige arbeiders en burgers op straat --> revoluties in verschillende landen.

## 1.4) Het einde van WOI

\*Wapenstilstand op 11/11/1918 --> onderhandelingen vredesverdrag door VS, GB en FR --> DE en alle andere verloren centralen mochten niet deelnemen aan onderhandelingen.

### 1.4.1) Basis vredesverdragen

\*14-puntenplan Wilson (VS): zelfbeschikkingsrecht (volk kiest zelf wie land bestuurt)  
→ DE vroeg op basis van dit plan de vrede aan.

### 1.4.2) Resultaten vredesverdragen

#### 1.4.2.1) *De centralen hun land werden afgenomen*

\*Overwonnen landen hebben elk aparte vredesverdragen afgesloten.  
→ DE, O-H en Türkiye werden ontmanteld: kolonies afgenomen, verloren grondgebied.  
→ O-H viel uiteen in O, H en Tsjecho-Slowakije en moest gebieden afstaan aan IT, ROE en PO.  
→ Bosnië-Herzegovina moest fuseren met Servië, Montenegro, Kroatië en Slovenië: Joegoslavië  
→ Türkiye verloor al zijn bezittingen in het Midden-Oosten.

#### 1.4.2.2) *Zoete wraak van FR op DE*

\*Diktat van Versailles: Duitsland werd het meest getroffen door de vredesbepalingen:  
→ (1) DE kreeg alle schuld van de oorlog.  
→ (2) Verloor aanzienlijk deel van zijn land.  
    --> *Eupen-Malmédy aan België, Elzas-Lotharingen aan FR, rijke industriegebieden kwam onder toezicht van Volkenbond (zie later), Sleewijk aan Denemarken, Opper-Silezië aan Polen, Danzig kwam onder controle van de Volkenbond, Mewel aan Litouwen.*  
→ (3) Rijnland bezet door geallieerden.  
→ (4) Verloor alle kolonies  
→ (5) Volledig ontwapenen --> geen luchtmacht noch zeemacht en max. 100 000 legermannen  
→ (6) Hoge herstelbetalingen betalen.  
    --> Dit vredesverdrag (mede opgesteld door FR) toonde het **revanchisme van FR op DE**.  
    --> DE internationaal vernederd en in crisis --> voedingsbodem voor Hitler om op te komen.

### 1.4.3) De Volkenbond: de voorloper van de VN

\*Wilson (president VS) wil de internationale vrede voortaan bewaren via de **Volkenbond**.  
→ Doel: **internationale conflicten vreedzaam oplossen** via diplomatieke en economische

maatregelen. Echter: grootmachten zijn geen lid van deze bond = **volkenbond** = **machtenloos**.  
→ **Volkenbond faalt**: WOII breekt uit --> na WOII: volkenbond wordt Verenigde Naties (VN).

## 1.5) België: een klein land in de Groote Oorlog

\*België: verplichte neutraliteit na separatisme Nederland (voorkennis).

- Kon niet ontkomen aan neutraliteit dankzij geografische ligging --> DE ultimatum: vrij passeren.  
--> Ultimatum tegen neutraliteit --> Duitsland valt België aan.
- België staat onder de bescherming van GB: Groot-Brittannië komt in het spel.

\*Von-Schlieffenplan: Snelle doortocht door België --> Echter: Belgisch verzet = trage doortocht DE.

- België werd stapsgewijs ingenomen --> Belgen trokken zich terug tot de IJzer.  
--> Het Von-Schlieffenplan viel letterlijk in het water: de IJzervlakte werd onder water gezet, hierdoor strandde het Duits offensief (goodbye Deutschland). De Westhoek van België werd gespaard en Duitsland zette zich defensief op --> loopgravenoorlog begon.

\*Duitsers hadden geen genade voor de Belgen: burgers gedood, gegijzeld en verkracht

- Grote stroom vluchtelingen naar FR, inclusief de regering. Enkel koning Albert I bleef als leider.
- Hard Duits oorlogsregime in BE: verliezen van rechten en vrijheden, censuur en repressie

\*Gevolgen voor BE-bevolking:

- Voorraden voedsel en brandstoffen schaars.  
→ zéér voelbaar.
- DE eiste belastingen, landbouwopbrengsten, fabrieken en vervoersmiddelen voor eigen oorlogsindustrie.  
--> 1916: verplichte tewerkstelling



\*Duitsers probeerden Belgen aan hun kant te brengen: **Flamenpolitik**

- Sommige radicale flaminganten werkten mee met de Duitsers. Waarom?  
→ Om: vooroorlogse eisen te realiseren en een meer autonoom Vlaanderen (fuck de Walen).  
→ Na de oorlog werden deze flaminganten (landbedriegers) zéér zwaar bestraft.

## 1.6) Meerkeuzevragen WOI: heb ik alles begrepen?

\*Vraag 1: De aanleiding van WOI was...

- A) Grootmachten die verlangden naar het Ottomaans rijk en een Servische nationalist Erdogan vermoorde.
- B) Grootmachten die verlangden naar de Balkan, de druppel was vol toen een Turkse nationalist Franz Ferdinand vermoorde.
- C) Grootmachten die verlangden naar de Balkan, de druppel was vol toen een Servische nationalist Franz Ferdinand vermoorde.
- D) Fuck kapitalisme, fuck da system, fuck alles.

\*Vraag 2: Hoe is een regionaal conflict uitgedmond tot een wereldconflict?

- A) Bondgenoten kwamen in 't spel, kolonies moesten meevechten, VS mengde zich in 1917.
- B) Bondgenoten kwamen in 't spel, VS mengde zich in 2017.



- C) De grootmachten mengen zich altijd al graag in een oorlog, daarom.
- D) Ik weet het niet.

\*Vraag 3: Hoe is de bewegingsoorlog een loopgravenoorlog geworden?

- A) Duitsland werd te fel aangevallen en trok zich terug in loopgraven.
- B) Het Von-Schlieffenplan viel letterlijk in water met het verzet van België tegen Duitsland en de inval van Rusland in Oost-Pruisen, Duitsland stelde zich defensief op.
- C) Omdat de landen mietjes waren en zich defensief begonnen op te stellen.
- D) Omdat de grootmachten het economisch slecht deden en moesten besparen.

\*Vraag 4: Waarom had Rusland zich vroegtijdig overgegeven? Waarom kwam VS in de oorlog?

- A) Rusland: teveel externe problemen aan de gang, gaf zich op.  
VS: aangevallen door Duitse duikboten en Duitsland wil Mexico tegen VS opzetten. Oorlog.
- B) Rusland: teveel interne problemen aan de gang, gaf zich op.  
VS: teveel externe problemen aan de gang.
- C) Rusland: teveel interne problemen aan de gang zoals revoluties, gaf zich over.  
VS: Aangevallen door Duitse duikboten en Duitsland wilde Portugal tegen VS opzetten. Oorlog.
- D) Rusland: teveel interne problemen aan de gang zoals revoluties, gaf zich over.  
VS: Aangevallen door Duitse duikboten en Duitsland wilde Mexico tegen VS opzetten. Oorlog.

\*Vraag 5: WOI was de eerste totale- en moderne oorlog, welke definitie hiervan is fout?

- A) Men voerde een geleide oorlogseconomie en propaganda om te vechten, daarom was het een moderne oorlog. Het was een totale oorlog omdat er nieuwe wapens en technieken werden ingezet.
- B) Men voerde een geleide oorlogseconomie en had nieuwe wapens om te vechten, daarom was het een moderne oorlog. Het was een totale oorlog omdat er nieuwe technieken en propaganda werden ingezet.
- C) Men voerde een geleide oorlogseconomie en propaganda om te vechten, daarom was het een totale oorlog. Het was een moderne oorlog omdat er nieuwe wapens en technieken werden ingezet.
- D) Deze vraag is zo fucking verwarrend Abdellah.

\*Vraag 6: Wat betekent chauvinisme?

- A) Overdreven vaderlandsliefde.
- B) Streven naar machts- en gebiedsuitbreiding.
- C) Agressief nationalisme in elk land.
- D) Geweld als normaal ervaren.

\*Vraag 7: Welke definitie van Flamenpolitiek is fout?

- A) De Duitsers probeerden de Vlamingen aan hun kant te krijgen.
- B) De Duitsers probeerden de Vlamingen aan hun kant te krijgen.
- C) De Duitsers probeerden de Vlamingen aan hun kant te krijgen.
- D) De Duitsers probeerden de Vlamingen niet aan hun kant te krijgen.

## 1.7) Oplossingen meerkeuzevragen WOI

Oplossingen:

1 = C, 2 = A, 3 = B, 4 = D

5 = C, 6 = A, 7 = D

Hopelijk had je voldoende vragen juist! We gaan nu naar hoofdstuk 2!

## 2) Het interbellum: tussen WOI en WOII

\*In dit deel gaan we de geschiedenis bestuderen van het interbellum, dit is de periode tussen beide wereldoorlogen.

### 2.1) Nooit meer oorlog: gevolgen van WOI

#### 2.1.1) Enkele gevolgen

\*Loopgravenoorlog = modderpoel

\*Sommige soldaten hun gezichten waren weg dankzij de kogels.

→ Vél soldaten leden aan PTSD (Post Trauma Stress Disorder).

\*Afgrijselijke oorlog --> 10 miljoen doden: 5% burgerbevolking (valt mee).

→ Straten vernield, Europa lag plat.

\*Westhoek België: militair kerkhof --> namen van 10 000den gesneuvelden.

#### 2.1.2) VS-president Wilson to the rescue! At least he tried...

\*De VS-president Wilson heeft een 14-puntenplan opgesteld om vrede te creëren.

\*Wilson heeft de Volkenbond opgericht (voorloper van de VN) om internationale conflicten diplomatiek op te lossen. Echter waren de grootmachten hier geen lid van dus was de bond machteloos.

#### 2.1.3) Territoriale gevolgen WOI

\*Duitsland verliest grondgebied aan Polen, Oost-Pruisen wordt afgesloten van de rest van DE, de Duitsers leven nu verspeid.

→ De Duitsers zijn de grootste verliezers, dit stond er allemaal in het vredesverdrag:

(1) Verlies grond + kolonies

(2) Stukken land gedemilitariseerd --> max 100 000 soldaten

(3) Rijnland wordt bezet door de geallieerden

(4) Volledige ontwapening

(5) Toren hoge herstelbetalingen betalen (ze hebben ze nog maar 10 jaar geleden afbetaald)

→ Duitsland moest dit afbetalen in én industrie én geld. Ze konden geen winst meer maken.

Duitsland gaat in een economische crisis → Voedingsbodem Hitler voor WOII.

(6) Draagt alle schuld van WOI

\*Het Ottomaans rijk verdwijnt en fuseert samen met andere landen tot Joegoslavië.

→ Dit land zal uiteindelijk terug separateren na 3 burgeroorlogen.

\*O-H wordt ontbonden in O en H en Tsjecho-Slowakije.

→ O-H heeft geen doorgang meer tot de zee.

\*Veiligheidsgordel onder Rusland als dam tegen het communisme (kapitalisme first!).

\*Oost-Europa was een zwakke vestiging geworden, Oost-Europa was communist.

\*De basis achter deze hervormingen was het zelfbeschikkingsrecht, dit hield in dat elke volk zelf mag kiezen wie zijn land leidt. Echter hebben deze hervormingen geen stand gehouden aangezien er meerdere nationaliteiten onder één land werden gezet wat altijd tot conflict zal uitmonden.

#### 2.1.4) Economische gevolgen voor Europa

\*Economische gevolgen:

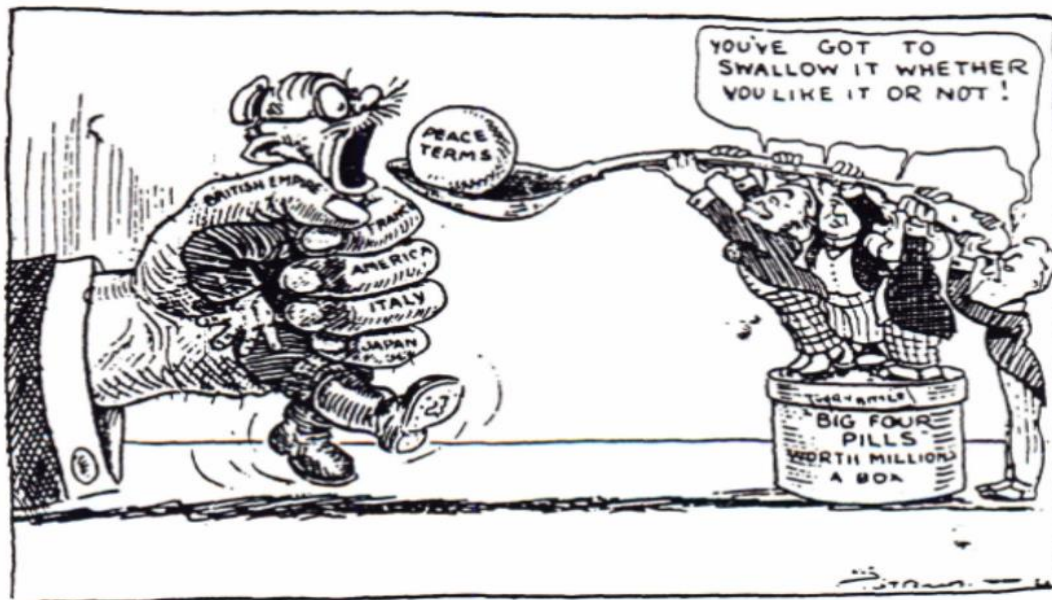
→ Moeizaam herstel --> landen volledig vernield: bepaalde generatie jongeren waren dood.

- Landen moesten switchen van geplande oorlogseconomie (wapenindustrie) naar vrije markt.
- Landen hadden niet veel geld, ze gingen geld bijmaken, de inflatie stijgt (geld wordt minder waard)
- Protectionisme EU } De internationale handel kwam zeer moeilijk op gang.  
Isolationisme VS }
- De VS had zeer fel geprofiteerd van WOI en kwam als rijkste land uit de oorlog.

## 2.1.5) Economische gevolgen voor Duitsland

\*Je weet al dat Duitsland torenhoge herstelbetalingen moest betalen, maar van waar kwam het geld?

- Duitsland drukte geld bij, we spreken van een hyperinflatie --> de waarde v/d munt daalde snel --> De Duitse markt was niks meer waard.
  - > De prijzen stegen zeer fel en niemand was zeker van hun inkomsten. De werkloosheid van Duitsland steeg tot 50%. ½ mensen had dus werk.
  - > Het geld was letterlijk niks meer waard, het was zo weinig waard dat mensen hun huizen behangden met bankbriefjes.
  - > Het geld was zo weinig waard dat we zelfs bankbriefjes van 20 miljard mark (bij ons is het hoogste briefje 500 euro). Voor 20 miljard mark konden ze misschien 5 broden kopen.
  - > De munt was zo onstabiel dat 20 miljard mark de volgende week de prijs zou kunnen zijn voor 1 brood: hyperinflatie --> munt daalde zeer snel in waarde.
- Duitsers waren dit zo beu dat ze de toenmalige Duitse regering tijdelijk hadden afgezet en een nieuwe voorlopige regering hadden ingeschakeld.
  - > Hitler probeerde in 1923 een staatsgreep te plegen maar dit was mislukt.
  - > Beurscrash 1920: Duitsland komt nog méér in de put
    - Hitler zal uiteindelijk toch aan de macht weten te komen → voedingsbodem voor WOII.



A cartoon that appeared in a British newspaper in 1919

- **Duitsland** moest hun sancties **blindelings slikken** (only 5WEWA understands), ze moesten alle sancties op zich nemen. Zoals je al weet mochten ze zelfs niet mee vergaderen in tegenstelling tot Frankrijk na de Franse revolutie. Ze moesten alles dus écht, écht, écht **blindelings slikken**.

## 2.1.6) Politieke gevolgen op mondiaal niveau

\*Invoering algemeen stemrecht:

- Invloed socialistische geïnspireerde partijen neemt toe (GO sossen GO sossen!)
- Invloed vakbonden neemt toe
- Uitbouw sociale wetgeving
- Coalitieregeringen

\*Scholingsgraad steeg:

- Middenklasse en burgerij aan universiteiten (democratisering van het onderwijs)

\*Positie van de vrouw verbeterde:

- Stemrecht in sommige landen, buitenshuis werken

## 2.1.7) Culturele gevolgen

\*Cultuuroptimisme en -pessimisme (teleurgesteld door hoeveel slecht de mens kan aanrichten).

- Roaring (gay) twenties: economie gaat zéér fel vooruit, de beurs stijgt 100% per jaar, iedereen rijk.
- Tot... Beurscrash: iedereen arm, leven wordt terug rampzalig. --> Oplossing: Keynes!

## 2.1.8) Meerkeuzevragen gevolgen WOI: Alles begrepen?

\*Vraag 1: Veel soldaten leden na de oorlog aan...

- A) Stress
- B) Heroïneverslaving
- C) PTSD (Post Trauma Stress Disorder)
- D) PWSD (Post War Trauma Disorder)

\*Vraag 2: Wilson richtte de Volkenbond op om de internationale vrede te bewaren, waarom was deze bond echter machteloos? Kies de meest volledige verklaring.

- A) Omdat de grootmachten geen lid waren.
- B) Omdat de grootmachten geen lid waren konden ze niet echt politieke en diplomatieke maatregelen treffen.
- C) Omdat de grootmachten geen lid waren konden ze hun werk niet echt uitvoeren.
- D) Ik weet het niet.

\*Vraag 3: Vul de zin aan --> Europa moest switchen van een \_\_\_\_\_ naar een \_\_\_\_\_

- A) Vrije economie, geplende economie
- B) Geplende oorlogseconomie, vrije economie
- C) Gemengde oorlogseconomie, vrije markteconomie
- D) Geplende oorlogseconomie, vrije markteconomie

\*Vraag 4: Duitsland kende een hyperinflatie, wat betekent het begrip hyperinflatie eigenlijk?

- A) De waarde van de munt stijgt in waarde.
- B) De waarde van de munt daalt in waarde.
- C) De waarde van de munt daalt zeer snel in waarde.
- D) De waarde van de munt stijgt zeer snel in waarde.

## 2.1.9) Oplossingen meerkeuzevragen gevolgen WOI

Oplossingen: 1 = C, 2 = B, 3 = D, 4 = C. Op naar het volgende deel

## 2.2) Kapitalisme in crisis: Keynes to the rescue!

\*In de roaring- of gay twenties kende Amerika een grote economische bloei. Europa had vraag naar alles om zichzelf te herstellen. Echter stopte die vraag toen Europa hersteld was. Amerika werkte zichzelf in een crisis.

### 2.2.1) Van de gay twenties naar de crisis thirties.

\*De VS kwam als rijkste land uit de oorlog: belangrijkste markt, grootste industrie en crediteur

→ Een crediteur is iemand die geld uitleent aan iemand. Een debiteur is iemand die geld moet betalen (die hij heeft geleend).

--> Amerika profiteerde veel aan de sterk toegenomen vraag v/d EU, deze stagneerde echter.

\*Aandelen in de VS stegen met 100% per jaar ofso (alleszins met zéér veel % per jaar).

→ Iedereen wilde graantje meepikken: live now, pay later. Massaal werd er op de beurs gekocht.

→ De gewone man kocht op de beurs, met geleend kapitaal (= gevaarlijk!)

\*De beurs steeg bijna net zoals een bel uit een bellenblaas. Een bel stijgt bijna volgens een rechte lijn naar boven. Echter zal een bel altijd breken. Dit gebeurt binnenkort ook met de beurs.



\*Het kapitalisme geraakt in crisis als er sprake is van overproductie. Nu de vraag uit het herstelde Europa vanaf 1925 was gedaald bleef de productie hetzelfde. Amerika produceerde dus teveel, de Amerikaanse markt geraakte verzadigd.

→ De beurs breekte en er brak paniek uit.

--> Beursspeculanten zagen al in de zomer van 1929 in dat de Amerikaanse economie een laagconjunctuur zal ingaan en begonnen hun aandelen te verkopen. Dit zorgde voor een domino-effect en mensen begonnen meer en meer te verkopen tot zwarte donderdag.

\*Op zwarte donderdag in oktober 1929 ontstond er een paniecreactie wanneer de aandelen die elke seconde daalde niet verkocht raakte en de bank het geld niet had om de aandelen in te ruilen voor cash geld --> de aandelenkoersen daalden exponentieel snel --> de beurs crasht --> mensen stonden 's ochtends steenrijk op en gingen 's avonds als arme slapen.

→ De koopkracht van iedereen daalde!

\*Omdat de Amerikaanse economie verweven was met de wereldeconomie, voelde de hele wereld deze beurscrash. Bedrijven sloten, banken sloten en de werkloosheid steeg overal.

--> De internationale handel viel opnieuw stil.



## 2.2.2) Van de crisis thirties naar de Keynesiaanse economie

- \*Eerste reactie overheid: economisch liberalisme --> absoluut géén inmenging van de overheid
  - Crisis lost zichzelf altijd wel op. Wel, deze keer niet: crisis te catastrofaal en groot: nieuwe aanpak
  - Hoog- en laagconjunctuur is immers normaal voor het kapitalisme.
- \*Voorstel van Keynes: Keynesiaanse/gemengde economie (uitgevonden door John Keynes)
  - Overheid moet zich inmengen, de werkloosheid moet aangepakt worden door de overheid door nieuwe jobs te creëren, de ongelijke inkomensverdeling moet gedeeltelijk opgelost worden.
  - > Hierdoor zal de koopkracht stijgen waardoor de economische crisis wordt opgelost.
  - > De staat moet zich in schulden werken om de economie te doen heropleven, tijdens de hoogconjunctuur zal de staat het begrotingstekort en zijn schulden kunnen betalen.
  - **Keynes pleitte niet voor staatsocialisme, privébezit en de vrije markt bleef bestaan. De staat moest zich gewoon een béétje inmengen.**
- \*Reactie van Roosevelt: Roosevelt werd in 1932 de nieuwe president van de VS, hij geloofde in Keynes' aanpak. De Amerikanen stemden op hen want ze hadden een nieuwe aanpak nodig.
  - In de New Deal werden een pakket maatregelen voor staatsinterventie goedgekeurd.
  - > Bv.: overproductie mijden, openbare werken --> nieuwe jobs --> koopkracht omhoog ...
  - ⇔ Echter kreeg Roosevelt (democraat) veel verzet van republikeinen én ondernemingen:
    - > Vele maatregelen werden juridisch aangevochten, soms werden zijn maatregelen zelfs ongrondwettelijk verklaard.
    - > Maar: Roosevelt herverkozen in 1936, hij bleef de New Deal uitbreiden.

## 2.2.3) De gewijzigde verhouding economie/politiek

- \*Het zakenleven kon de crisis niet alleen oplossen --> ten gunste van de politiek.
  - Een sterke overheid moet tussenkomen om de crisis en werkloosheid op te lossen. Een breuk met het ongeremde kapitalisme in het westen.
  - > Nu moet de overheid wél inmengen (bye bye pure economische liberalisme).
- \*Staatsbemoeienis leidde in rechtse regeringen tot planeconomie en corporatisme
  - ⇔ linkse regeringen tot planeconomie en collectivisme (Sovjet-Unie --> communisme!)
  - Dictaturen waren beter opgewassen tegen de oorlog, de crisis verliep daar efficiënter.
  - **Voedingsbodem tweede wereldoorlog voor meer dictaturen (Hitler!).**
- \*Sociaal pact: 1930 --> basis hernieuwde welvaart VS --> sociaal gecorrigeerde markteconomie  
West-Europa --> moderne welvaartstaat

## 2.2.4) Meerkeuzevraag kapitalisme in crisis

- \*Vraag 1: Hoe is het kapitalisme in crisis kunnen gaan na de roaring/gay twenties? Oplossing?
  - A) Overproductie dankzij een te lage vraag van Europa. Economisch liberalisme.
  - B) Te weinig productie dankzij een te hoge vraag van Europa. Keynesiaanse economie.
  - C) Overproductie dankzij een te hoge vraag van Europa. Keynesiaanse economie.
  - D) Te weinig productie dankzij een te lage vraag van Europa. Keynesiaanse economie.

## 2.2.5) Oplossing van de meerkeuzevraag

- \*Vraag 1: C --> Dit is de leerstof voor toets 1, veel succes!

